

ENGELLİ KARDEŞLERİMİZE KARŞI VAZİFELERİMİZ (3 ARALIK DÜNYA ENGELLİLER GÜNÜ)¹

I. Konunun Planı

- A. Engelliğin Anlam ve Mahiyeti
- B. Kur'an-ı Kerim'de Engellilik
- C. Hz. Peygamberin Engellilere Verdiği Değer
- D. Engellilere Karşı Sorumluluklarımız

II. Konunun Açılımı ve İşlenişi

Engellilik kavramı ele alınarak, fiziki ve ruhsal yapısından kısaca söz edildikten sonra anne baba ve topluma düşen görevler sıralanır. Kur'an-ı Kerim'de engellilerin hangi bağlamda geçtiği, engelli olmanın sebeplerinin neler olduğu, engellilik karşısında ne yapılması ve engellilerle sosyal ilişkilerin nasıl olması gerektiği hakkında bilgi verilir. Hz. Peygamberin engellilere verdiği değer ve onlara toplum içinde yüklemiş olduğu sorumluluklar hatırlatılır. Bizlerin engellilere karşı hangi görevlerimiz olduğu ifade edildikten sonra konu sona erdirilir.

III. Konunun Özet Sunumu

Engellilik, sözlükte “bir kusurun hoş görülmesini gerektiren sebep, mazeret, sakatlık, bozukluk, eksiklik, kusur” anlamlarına gelmektedir. Rabbimizin hikmeti ve imtihanın bir gereği olarak dünyanın her yerinde olduğu gibi ülkemizde de engelliler bulunmaktadır. Engelli olmak kınanacak, itilip kakılacak, küçümsenecek bir hal değildir. Zira insanlar, kendi tercihi olmayan durumlardan dolayı asla kınanamazlar. Bu insanları kınamak, insanî ve ahlâkî değerlerden yoksun olmak anlamına gelecektir.

İnsan, eşref-i mahlûkattır. Yaratılmışların en şerefli ve en mükemmelidir. Üstün niteliklerle ve güzel vasıflarla donatılmıştır. Bununla birlikte insanın Rabbimiz katındaki değeri; renginde, cinsiyetinde, engelli veya engelsiz oluşunda değildir. Allah katında en değerli insan, dinin emir ve tavsiyelerine uyma, haram ve günahlardan kaçınma hususunda gösterdiği sorumluluk bilincinde, yani takvasındadır. Rabbimiz, Yüce Kitabın da “**Biz, insanı gerçekten en güzel biçimde yarattık.**” “**Andolsun biz insanoğlunu şerefli kıldık.**” buyurmaktadır. Bu ayet-i kerimeler bize insanın en güzel şekilde yaratıldığını haber vermektedir. Onun canlılar arasında saygın bir yere sahip olduğunu hatırlatmaktadır.

İslam'a göre fiziksel açıdan sağlıklı olmak bir üstünlük vesilesi değildir. İnsanların doğuştan gelen ya da sonradan karşılaştıkları engellilik durumları, onların saygınlığına asla zarar vermez. Allah Resûlü (s.a.s) bu hakikati şöyle ifade etmektedir: “**Allah, sizin görünüşünüze ve mallarınıza bakmaz, O ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.**”

¹ Bu vaaz projesi, Horasan Müftülüğü İlçe Vaizi Mevlüt Özcan tarafından hazırlanmıştır.

Yüce Kitabımız Kur'an-ı Kerim'de ayırım yapmaksızın her toplum kesiminden söz edilmektedir. Nitekim Kuran, sağlıklı ve hastalardan, engelli ve sağlamlardan, bilenlerle bilmeyenlerden bahseder. Mesela Yüce Kitabımız, Hz. Musa (as)'ın kekeme olduğundan bahseder. Evlat hasretiyle döktüğü yaşlar sonucu gözlerini kaybeden Hz. Yakup (as)'dan bahseder. Yakalandığı amansız hastalıktan dolayı bıçare hale gelen fakat yine de asla isyan etmeyen, daima Rabbine sığınan ve O'na şükreden Hz. Eyüp (as)'dan bahseder.

Bütün insanlara olduğu gibi engelli kardeşlerimize karşı da sevgi, saygı ve sorumluluk bilinciyle davranmak hepimizin görevidir. Engelli kardeşlerimizin ve ailelerinin kalbine bir damla sevinç taşımak en faziletli amellerdendir. Engelli kardeşlerimizin yanlarında olmak, onlara hayatı kolaylaştırmak dini ve insani bir sorumluluktur. Asıl engelli olan aklını, mantığını ve kalp gözünü, doğru dini bilgiye, şefkate, merhamete, hikmete ve ilahi gerçeklere kapatıp, kendi insanlığını ayaklar altına alan ve şeytanın taraftarı olan kimsedir.

Hz. Peygamberin Engellilere Verdiği Değer

Allah Resûlü (s.a.s), engellilere ayrı bir değer vermiş ve onlarla bizzat ilgilenmiştir. Görme engelli bir sahâbi olan Abdullah b. Ümmi Mektûm'un oturacağı yere kendi cübbesini serecek kadar hassas davranmış, sefere çıktığı zaman Medine'de kendi yerine defalarca vekil olarak bırakmış, Mescid-i Nebevî'nin müezzinliği ile şerefletirmiştir. Sevgili Peygamberimiz (s.a.s), engelli sahâbileri hayatın dışında bırakmamış, onlara yeteneklerine uygun görevler vermiştir. Sabır ve sebatla karşılanan engelliliğin cennet vesilesi olduğunu haber vermiştir. Yine Ortopedik engeli bulunan Muâz b. Cebel'i genç yaşına bakmaksızın Yemen'e vali olarak tayin etmiştir. Çünkü Efendimiz bunları yaparken insanların fiziksel özelliklerine bakmamış tam tersine ehliyet ve liyakate bakmıştır.

Peygamberimizin inşa ettiği İslam medeniyetine baktığımızda da sözü ve sanatı, bilgisi ve keşfi, tecrübe ve birikimiyle insanlığa hizmet sunmuş, tarihe adını yazdırmış nice engelli kardeşimiz olduğunu görürüz. Mesela Peygamberimiz, Abdullah b. Mesud gibi çok kısa boylu birisini yanından ayırmamış, ona özel iltifatlarda bulunmuş ve onu vahiy kâtipliği görevine getirmiştir. Hz. Peygamberin engellilere verdiği değeri şu hadislerinden de anlayabiliriz: **“Görme engelli bir insana yol göstermen sadakadır. Gücsüz birine yardım etmen sadakadır. Konuşmakta güçlük çekenin meramını ifade etmen sadakadır.”**

Engellilere Karşı Sorumluluklarımız

Resûl-i Ekrem (s.a.s) bir hadislerinde şöyle buyuruyor: **“Kim, kardeşinin ihtiyacını giderirse Allah da onun ihtiyacını giderir.”** O halde engellilere karşı sorumluluklarımızı şöyle sıralayabiliriz:

a-Kardeşlerimizin hayata dört elle sarılmaları ve geleceğe umutla bakabilmeleri için sorumluluklarımızın idrakinde olmamız gerekir.

b-Engelleri nedeniyle, fiziksel, psikolojik ve sosyal açıdan zorluklar yaşayan kardeşlerimizle içten ve samimi bir yakınlık kurmalıyız.

c-Engelli kardeşlerimizin hayatlarını zorlaştıran bütün engelleri hep birlikte ortadan kaldırmalıyız.

d-Onlara hayatı kolaylaştıralım. Yollarımızı, sokaklarımızı, binalarımızı ve bütün hayat alanlarımızı engelli kardeşlerimizin kullanabileceği şekilde planlamaya özen göstermeliyiz.

e-Engelli rampalarını ve kaldırımlarda bulunan yürüyüş bantlarını işgal etmekten kaçınmalıyız.

f- Engellilere ayrılan otoparklara araçlarımızı park etmemeliyiz. Onlara zorluklar yaşatan kimseler olmamalıyız. Engelli kardeşlerimiz, eşit kimseler olarak onların farkında olmamızı, insan onuruna yakışır şekilde davranmamızı beklemektedir.

Bugün hepimize düşen, engelli kardeşlerimizi doğru anlamak ve onlara saygı göstermektir. Sorunlarına ortak olmak, hayatlarını kolaylaştırmaktır. Bütün imkânlardan faydalanabilmeleri için seferber olmaktır. Kardeşlerimizi üzecek sözlerden, hayatlarını zorlaştıracak davranışlardan kaçınmaktır. Unutmayalım ki hayatı birbirimize kolaylaştırdığımız ölçüde kâmil mümin olabiliriz.

Doğuştan veya sonradan engelli olan pek çok kardeşimiz eğer Hz. Eyüp (as) gibi sabrederlerse imtihanı başarmış olacaklardır. Engelli bir kimse ona buna takılmadan kararlı bir şekilde okur, araştırır, düşünür, sorgular, sonra da imanını sağlamlaştırır ve ahlakını güzelleştirirse Allah katında çok değerli bir kul olma şansını yakalamış olacaktır.

IV. Konu İşlenirken Başvurulacak Bazı Ayetler

{ 5 } { أَمَا مَنْ اسْتَعْنَى } { 4 } { أَوْ يَذَّكَّرُ فَتَنْفَعَهُ الذِّكْرَى } { 3 } { وَمَا يُدْرِيكَ لَعَلَّهُ يَزَّكَّى } { 2 } { أَنْ جَاءَهُ الْأَعْمَى } { 1 } { عَبَسَ وَتَوَلَّى }
{ 10 } { فَأَنْتَ عَنْهُ تَلَهَّى } { 9 } { وَهُوَ يَخْشَى } { 8 } { وَأَمَا مَنْ جَاءَكَ يَسْعَى } { 7 } { وَمَا عَلَيْكَ إِلَّا يَزَّكَّى } { 6 } { فَأَنْتَ لَهُ تَصَدَّى }
{ 12 } { فَمَنْ شَاءَ ذَكَرْهُ } { 11 } { تَذَكَّرْهُ } {

“Kendisine o â’mâ geldi diye Peygamber yüzünü ekşitti ve öteye döndü, yüz çevirdi. (Ey Peygamberim!) Ne bilirsin belki o â’mâ temizlenip arınacak; yahut öğüt alacak da bu öğüt kendisine fayda verecek, kendisini muhtaç hissetmeyene gelince sen ona yöneliyor, onun sesine kulak veriyorsun, (istemiyorsa) onun temizlenmesinden sana ne, ama sana Allah’a derin bir saygı ile korku içinde koşarak geleni bırakıp ondan gaflet ediyorsun; hayır böyle yapma, çünkü bu (Kur’ân sûreleri) bir öğüttür, dileyen ondan öğüt alır.” (Abese 80/1-12)

لَقَدْ خَلَقْنَا الْإِنْسَانَ فِي أَحْسَنِ تَقْوِيمٍ

“Biz gerçekten insanı en güzel biçimde yarattık” (Tin, 95/4)

وَصَوَّرَكُمْ فَأَحْسَنَ صُوْرَكُمْ وَإِلَيْهِ الْمَصِيرُ

“Allah size şekil verdi ve şeklinizi en güzel yaptı” (Teğâbün, 64/3)

ثُمَّ سَوَّاهُ وَنَفَخَ فِيهِ مِنْ رُوحِهِ وَجَعَلَ لَكُمُ السَّمْعَ وَالْأَبْصَارَ وَالْأَفْئِدَةَ قَلِيلًا مَّا تَشْكُرُونَ

“Sonra insanı şekillendirip ona ruhundan üfledi. Sizin için işitme, görme ve idrâk organları yarattı” (Secde, 32/9)

وَلَنَبْلُوَنَّكُمْ بِشَيْءٍ مِّنَ الْخَوْفِ وَالْجُوعِ وَنَقْصٍ مِّنَ الْأَمْوَالِ وَالْأَنْفُسِ وَالثَّمَرَاتِ وَبَشِّرِ الصَّابِرِينَ الَّذِينَ إِذَا أَصَابَتْهُمُ مُصِيبَةٌ قَالُوا إِنَّا لِلَّهِ وَإِنَّا إِلَيْهِ رَاغِبُونَ

“Andolsun ki sizi biraz korku ve açlık; mallardan, canlardan ve ürünlerden biraz azaltma (fakirlik) ile deneriz. (Ey Peygamber!) Sabredenleri müjdele! O sabredenler, kendilerine bir belâ geldiği zaman: Biz Allah'ın kullarıyız ve biz O'na döneceğiz, derler.”(Bakara, 2/155-156)

V. Konu İşlenirken Başvurulacak Bazı Hadisler

عَنْ أَنَسِ بْنِ مَالِكٍ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) قَالَ: سَمِعْتُ النَّبِيَّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) يَقُولُ، إِنَّ اللَّهَ تَعَالَى قَالَ: إِذَا ابْتَلَيْتُ عَبْدِي بِحَبِيبَتَيْهِ فَصَبَرَ عَوَّضْتُهُ مِنْهُمَا الْجَنَّةَ

Enes b. Mâlik (ra) diyor ki: “Ben Hz. Peygamber"’in (sav) şöyle buyurduğunu işittim: “*Yüce Allah, "İki sevgilisi (olan gözlerini almak sureti) ile kulumu sınıdığım da sabrederse, bu ikisine karşılık ona cenneti veririm." buyurdu.*” (Buhârî, Merdâ, 7)

عَنْ أَبِي ذَرٍّ قَالَ: قُلْتُ يَا رَسُولَ اللَّهِ، ذَهَبَ الْأَعْيَاءُ بِالْأَجْرِ يُصَلُّونَ وَيَصُومُونَ وَيَحُجُّونَ. قَالَ: وَأَنْتُمْ تُصَلُّونَ وَتَصُومُونَ وَتَحُجُّونَ. ” قُلْتُ: يَتَصَدَّقُونَ وَلَا تَتَصَدَّقُ. قَالَ: ” وَأَنْتَ فِيكَ صَدَقَةٌ، رَفَعَكَ الْعُظْمَ عَنِ الطَّرِيقِ صَدَقَةٌ، وَهَدَايَتِكَ الطَّرِيقَ صَدَقَةٌ، وَعَوْنُكَ الضَّعِيفَ بِفَضْلِ قُوَّتِكَ صَدَقَةٌ، وَبَيَانُكَ عَنِ الْأَرْزَمِ صَدَقَةٌ

Ebû Zer anlatıyor: “Yâ Resûlallah, zenginler sevapları götürüyor! Namaz kılıyorlar, oruç tutuyorlar ve haccediyorlar!” dedim. Resûlullah (sav), “Siz de namaz kılıyorsunuz, oruç tutuyorsunuz ve haccediyorsunuz.” buyurdu. “Ama onlar sadaka da veriyor, biz veremiyoruz.” dedim. Bunun üzerine Resûlullah şöyle buyurdu: “*Sen de sadaka verebilirsin. Yoldaki kemiği kaldırıp kenara koyman sadakadır. (Âmâya veya yol sorana) yol göstermen sadakadır. Gücünle güçsüz birine yardım etmen sadakadır. Konuşmakta güçlük çekenin meramını ifade etmen sadakadır...*” (İbn Hanbel, V, 152)

عَنْ أَبِي هُرَيْرَةَ قَالَ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) إِنَّ اللَّهَ لَا يَنْظُرُ إِلَى صُورِكُمْ وَأَمْوَالِكُمْ، وَلَكِنْ يَنْظُرُ إِلَى قُلُوبِكُمْ وَأَعْمَالِكُمْ

Ebû Hüreyre"nin naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Allah, sizin görünüşlerinize ve mallarınıza bakmaz, ancak kalplerinize ve amellerinize bakar.*”(Müslim, Birr, 34)

عَائِشَةَ (رَضِيَ اللَّهُ عَنْهُ) رَوَى النَّبِيُّ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) قَالَتْ: قَالَ رَسُولُ اللَّهِ (صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَسَلَّمَ) مَا مِنْ مُصِيبَةٍ [أَنَّ] تُصِيبُ الْمُسْلِمَ إِلَّا كَفَرَ اللَّهُ بِهَا عَنْهُ حَتَّى الشُّوْكَةِ يُسَاكُهَا

Hiz. Peygamber"’in (sav) eşi Hz. Âişe"nin (ra) naklettiğine göre, Resûlullah (sav) şöyle buyurmuştur: “*Batan bir diken bile olsa Müslüman"’ın başına gelen her bir musibeti, Allah onun günahlarına kefaref kılar.*”(Buhârî, Merdâ, 1)

VI. Yararlanılacak Bazı Kaynaklar

<https://kuran.diyaret.gov.tr/tefsir/Enbiy%C3%A2-suresi/2566/83-84-ayet-tefsiri>

https://hadislerleislam.diyamet.gov.tr/pdf/index.php?DERGI=hadislerle_islam_cilt4.pdf

<https://dergi.diyamet.gov.tr/makaledetay.php?ID=33634&SRC=mektum>

<https://yayin.diyamet.gov.tr/sesli-kitap/ayet-ve-hadisler-isiginda-engelliler---doc-dr-i%CC%87smaile-karagoz---sesli-kitap/sesli-kitaplar/69/5676/sNkuwSKImZQ>

<https://yayin.diyamet.gov.tr/video/toplumsal-emanet-engelliler---doc-dr-i%CC%87smaile-karagoz---sesli-kitap/engelli/172/5530/YO11jQ2W7A4>

<https://yayin.diyamet.gov.tr/e-kitap/ayet-ve-hadi%CC%87sler-isiginda-engelli%CC%87ler/doc-dr-ismail-karagoz/kuran-ki%CC%87tapligi/353>